

Увага!

Якість зображень погіршена з метою захисту від копіювання

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження формування культури поведінки молодших школярів	5
Розділ 2. Завдання та зміст виховання культури поведінки школярів.....	10
2.1. Виховання культури спілкування між людьми.....	10
2.2. Виховання культури побуту	12
2.3. Формування культури зовнішнього вигляду.....	15
Розділ 3. Форми, методи та засоби виховання культури поведінки учнів.....	17
3.1. Виховання культури поведінки молодших школярів на уроках в початкових класах.....	18
2.2. Виховання культури поведінки в позаурочій діяльності. Специфіка позакласної і позашкільної виховної роботи.....	30
2.3. Значення засобів народної педагогіки у вихованні культури поведінки молодших школярів	43
Висновки.....	45
Література.....	47
Додатки	49

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Демократизація і гуманізація національної школи зумовлюють актуальність проблем морального виховання учнів. На Всеукраїнському з'єднанні педагогічних працівників зазначалось, що найбільший пріоритет у цих по-новому можуть бути осмислені тільки з урахуванням загальнолюдських цінностей і національних традицій, шляхом перетворення всіх раніше існуючих відносин. Нині школа безпосередньо відчуває вплив економічних перетворень, вступу країни до ринку.

Водночас саме школа постикана сформувати особистість майбутнього громадянинів, готового правильно співіднести цінності й ідеали національного світу. Нові соціальні реалії вимагають якісно нових дослідницьких підходів до проблем морального виховання особистості. Це визначається кільком факторами.

По-перше, зміни в загальнолюдській свідомості у зв'язку з визначенням фрази "миршом всіх речей" зумовлюють зростання значення гуманістичних завдань сучасного суспільства і реалізацію наявних громадських можливостей і резервів у цьому напрямі. По-друге, практика морального виховання, що складається, характеризується суперечливістю. Це зумовлено недоліками суспільного розвитку, негативними прикладами поведінки дорослих, що нині повсюдно укорінилися; невідповідність слова і дії, соціальна ішиферентність, жорстокість і байдужість у ставленні до оточуючих, граничний егоцентризм. По-третє, актуальність наукової розробки проблеми формування першооснов моральної культури у підростаючого покоління пов'язана з необхідністю врахування психологічних особливостей сучасних дітей, суперечностей в їхньому розвитку, зумовлених соціально-психологічними характеристиками сучасної сім'ї, тенденціями до постепенної відхилень у поведінці, байдужості до громадських справ і турботи про інших, втратою віри в дорослих.

Проблематичність і значущість цієї проблеми свідчить, зокрема, те, що в Концепції виховної роботи визначено основні завдання формування моральної культури учнів.

Таким чином, викладене вище зумовлює актуальність теми дослідження курсової роботи.

Об'єктом дослідження курсової роботи є навчально-виховний процес в запитно-оцінній школі.

Предмет дослідження – формування культури поведінки молодших школярів.

Мета курсової роботи полягає у дослідженні проблеми формування культури поведінки молодших школярів та формулювання висновків і узагальнень, які стуються результатів дослідження.

Мета роботи реалізується шляхом виконання таких завдань:

- Визначити теоретичні засади дослідження формування культури поведінки молодших школярів;
- охарактеризувати завдання та зміст виховання культурні поведінки школярів;
- дослідити форми, методи та засоби виховання культури поведінки учнів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Виховання культури поведінки учнів передбачає розв'язання вчителями і батьками ряду конкретних завдань, які виливають з сутності цього педагогічного явища. Культура поведінки умовно, у найбільш загальних рисах, складається з культури спілкування, культури зовнішнього вигляду та культури побуту. Кожна з цих складових культури поведінки регламентується певними правилами етикету, який включає у себе загальнолюдські уявлення про належну поведінку особи в різних обставинах. Правила етикету відзначаються раціональністю, просвітотою, природністю, помагають до людини праці та її гідності, їх основу становлять принципи гуманізму та колективізму.

Слід це необхідно донести до свідомості дітей, починаючи з тієї роботи по вихованню культури поведінки. Кожна дитина повинна зрозуміти, що головна риса добре вихованої культурної людини – це глибока човага, шавобінне ставлення до інших людей, що в суспільстві людина – найвища інність.

Виховання – процес цілеспрямованого формування особистості. Це багатограничний процес який тісно взаємопов'язаний з всіма основними напрямами всебічного розвитку особистості (розумове, моральне, трудове, естетичне, фізичне виховання). Виходячи з цього визначають і завдання виховання культури поведінки:

- вироблення звінчі і навичок культурно-розумової праці, здатність робити все точно і акуратно, притати в надежному порядку робоче місце, навчальні посібники, пристадя.
- виховання моральних почуттів і на їх основі вироблення навичок і звичок моральної поведінки, які б стали потребою і реалізувалися б у будь-якій ситуації та умовах.
- виховання основ трудової культури, формування праціння сумісного і відповідальної працювати, бережливе ставлення до результатів праці та до людей праці.
- формування розуміння прекрасного, любові до нього, виховання естетичних почуттів, потреби і златності створювати прекрасне [9].

Виховання культури поведінки є багаторівним процесом. Вона формується під впливом різних факторів і напрямків:

1. *Життя і діяльність сім'ї.*
2. *Виховна діяльність дошкільних закладів* залежить через естетику побуту, систему спеціальних занять.
3. *Навчально-виховна діяльність загальноосвітніх закладів* передбачає заличення учнів до оволодіння змістом навчальних дисциплін (мова, література, історія предметів природничого циклу (основи здоров'я, Я і Україна), позакласної виховної роботи (гуртки художньої самодіяльності, походи в театр, кіно, екскурсії, лекцій і бесіди). У школах створюються спеціалізовані гуманітарно-естетичні класи, що сприяє естетичному розвитку учнів.
4. *Навчально-виховна робота позашкільних питомих виховних закладів* (булінки і вистави літературної та ювіанської творчості, студії, центри художньої школи тощо). Їх функція спрямована на зацікавлення шкільників, розвиток здібностей, заличення їх до активної естетичної діяльності.
5. *Вплив засобів масової інформації.* Діяльність їх поєднує елементи багатьох видів мистецтв. Проте засилля в них "масової культури" ускладнює процес формування здорових естетичних смаків, потребує копіткої роботи вихователів, батьків, ширередукуючого формування високих естетичних потреб, смаків, непримінніття потворного [9].

Особливу роль у формуванні моральної свідомості, поведінки, спрямованості особистості надежить сім'ї, адже вона – колиєка морального виховання. "Сім'я утворює трунт морального виховання, у ній дитина здобуває правила поведінки, в сім'ї розвиваються внутрішні – гарш й погань – почуття, і вдача набирає рішучого напрямку в той або інший бік" (Я.Ф.Чепіга). І справді, біля літературної конісси засіваються зерна добра і ліха, зерна найглибших почуттів, від яких великою мірою залежать майбутнє щастя чи нещастя людини.

Перший образ – це мати. Її вчинки – могутній зразок, який дитина спочатку наслідує, а потім формує свої моральні і розумові здобутки. "Од матері, од її вдачі, розуму й морального почуття; од уміння уселити добре, ласку, дружбу, любов, справедливість та ін. від її здібності до виховання залежить майбутній дитина. І коли мати сама годує дітину, пораєтьсяколо неї, прикладає всюди свої

природнічі здібності до виховання дітей, скрізь і в усьому показує високий моральний зразок, то моральне і розумове виховання дитини забезпечено високим зразком матері", – писав Сухомлинський.

Що ж до батька, то часто через заклонюваність своїми справами, він не відіграє такої ролі, як мати, і тікож яку б він мав відіграти у процесі виховання своїх дітей. Як зазначав Ушинський: "Для виховання дитини мало бути батьком, треба мати шире серце, який розум і моральну чистоту. Почуття добра й річності, це той цемент, що нормально пов'язує дорослого й малого". "Батько й мати для дитини гармонійна єдність, і тхій вплив буде більшим, коли вони обоє будуть більше моральними" (Я.Ф.Чепіга) [9].

Отже, обов'язок батьків бути занекди і в усьому високоморальним прикладом поведінки, дій, думок, звичок для своїх дітей.

Цікаво очевидна сила виховного впливу ломаннього деревочини, з також оточенням дитини поза школою (шаші, шору, вулиці). Особливим є вишиванка сусідів на виховання дітей у родині, аже від них найкраще можна отримати і донимогу, і розумну пораду ("Хороший сусід = найближча родина"). Підтримуючи добре стосунки з сусідами, батьки вводять дітей у громадське життя, навчають їх жити з людьми і для людей, любити свою націю та позажиттєві народи [6].

Родинна педагогіка вчить батьків не тільки того, як використовувати сусідські стосунки у вихованні дітей, а й як учити їх будувати розумні взаємини з однолітками у дворі. Аже тут дитини шліфують свій характер, позбувається недоліків. Цього воно не досягла б, перебуваючи тільки в оточенні дорослих. Шоправда, на вулиці збираються не лише ідеальні діти. Тому у цій справі треба винягнати обережність, але й не бути боягузом. У запалі веселих дитячих ігор і забав, що гарячують тіло, відточують розум і радують душу, наприклад чи так легко дитина може зіпсуватися".

Специальну виховну роботу щодо їх профілактики потребують такі патологічні явища суспільного життя, як пияцтво, наркоманія, папіянія, хабарництво, злодійство, рекет, проституція. Про методику виховної роботи з формування у школярів неприйнятливості до цих негативних явищ йтиметься далі.

Цевий позитивний виховний вплив на розвиток особистості маєть і засоби масової інформації – телебачення, радіо, преса – як один з компонентів соціального оточення. Повідомляючи про соціально значущі факти, явища, події, процеси, вони виховують у цілостаючого покоління незвичне ставлення до цієї інформації, сприяють його духовному збагаченню, соціальному зростанню, виробленню в нього правильного ставлення до життя, активної життєвої позиції. Зрештою, все це позначається на позитивному ставленні до навчальної праці як основного виду діяльності учня.

Також особливе місце у справі морального виховання учнів відводиться учителеві, вихователеві. Принципи на основі народної освіти, вчитель не тільки оброблює молоде покоління знаннями, а й формує в цілому моральну спрямованість особистості. Усвідомлюючи що величезну суспільно значущу відповідальність перед суспільством, нацією за результати своєї праці, вчитель повинен бути зразком в усьому: його думки, почуття, поведінка – приклад для наслідування літам.

Особистій приклад батьків як головний метод сімейного виховання порівняно з усіма іншими методами і засобами має найбільший вплив як у позитивному, так і в негативному плані. Наслідуючи батька і матір, дитина засвоює сімейні традиції, цінності, стосунки, оцінки. Зараз, за умов матеріального розшарування суспільства, від батьків залежить не лише матеріальний стан, а й ставлення до життя. Батькам не слід моралізувати навколо політики, релігії, висловлювати свого недоволення навколошнім – дитина чуйно відчує їхню справжню позицію, поділяє характерні ознаки сімейного побуту [6].

Конфлікти ситуацій в сім'ї можуть послужити причиною для розвитку позитивних чи негативних рис і якостей у дітей як членів сім'ї. Розлучення батьків переважно призводить до нездогодичної залиданості і почуття безсилия в дитині, роздвоєння в її душі. Нерідко це негативно позначається на всій життєвій позиції дитини, викликає у неї комплекс відчесної неповноти. Мати, з якою, як правило, залишається дитина, мусить виявити мудрість у такій ситуації – не можна виховувати ненависті до батька, який пішов із сім'ї.

Створення умов для навчання дитини. Створення побутової бази не є першоосновою, подібно до того, як створення навчально-матеріальної бази у

школі ще не є єдиною запорукою успішного навчально-виховного процесу. Головне подягати в якості викладання і виховання, в педагогічній майстерності вчителів, а в сім'ї – у стимулуванні до навчання дитини на позну силу й злібностей.

У батьків має скластися своя система виховання самостійного, відповіального ставлення сина або доньки до виконання домашніх завдань, а за потреби контролю і допомоги. Батькам слід знати зміст програм і підручників, щоб мати змогу вчасно допомогти дитині. Однак при цьому потрібно запобігати формуванню у неї утриманського настрою ("ось прийде батько з роботи і розв'яже мені задачу"), а привчити до інтелективного обдумування складного завдання, намагання будь-що розв'язати його самостійно [9].

Самообслуговування і трудова допомога батькам як метод сімейного виховання полягає у тому, щоб функції щодо домашніх справ у сина чи доньки поступово зростали, починаючи від елементарних звичок – прибирання за собою, памітання підлоги і витягання нальу, до складніших – купівлі продуктів, приготування їжі, підання і прасування одягу тощо. На все це у дитини мусить бути раз і назавжди окреслена програма дій. Таку програму вона повинна мати і на діяльній ділянці (прополювання гороху, позивання овочів і квітів, збирання врожаю).

Різке зростання цих на діяльні і молодіжні товари, які, незважаючи на часткову компенсацію, створює проблеми для більшості батьків, особливо там, де є старіші і молодші діти, вимагає від старших охайності і бережливості, вони повинні дбати про свій одяг і взуття. Допомагання є звичаєм у мало забезпечених сім'ях, а придбання нової речі для молодшого сина чи доньки у певним святом. Ця тема входить до сімейної пісантотики, у ній є не тільки матеріальна, а й сутє моральна, виховна основа – дбайливість і охайність не виховується там, де немає потреби берегти. Це стосується і витрачання сімейного бюджету – ще А.С. Макаренко в "Клізі для батьків" доводив, що діти повинні брати участь у розподілі грошей і мати свої кишенькові гроші у постійно визначеній сумі, а за потреби отримувати додаткову платню. Це привчає їх до економії, викликає прагнення самому заробити "якусь конійчину".

РОЗДІЛ 2. ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ ШКОЛЯРІВ

2.1. Виховання культури спілкування між людьми

Провідним у вихованні культури поведінки є вироблення культури спілкування. Етичну основу спілкування становить ввічливість. Будучи елементарною вимогою культури поведінки, ввічливість виявляється в уважності, доброзичливості, готовності допомогти кожному, хто цього потребує. Для ввічливої людини повага до інших людей стає повсякденною нормою поведінки, звичним способом ставлення до кожного. Ця повага виявляється у дотриманні правил поведінки і пристойності.

Важливим завданням при вихованні культури спілкування є формування у школярів ввічливості, а також таких моральних якостей, як коректність, чесність, люб'язність, уважність, чуйність, деликатність. Всі ці риси особи пісно пов'язані між собою.

У системі роботи по вихованню культури спілкування значне місце займає формування тактості. Тактості – це почуття міри, вміння особи поводитися, дотримуючись відповідних норм. Тактості виявляється в умінні не переходити певної межі в офіційних і особистих стосунках.

Багато правил етикету передбачають тактовну поведінку. Наприклад, тактості висловлює гіднощуховування чужих розмов, читання без дозволу чужих листів і написів на фотографіях, висміювання фізичних недоліків людей, надмірний вплив спіmpатії або неприязні, своїх почуттів й т. ін.

Важливими рисами культурної подінні є скромність і простота, їх наявність, робить спілкування з іншими приемнім і легким. Скромна людина не може поводитися розв'язно, вульгарно, у її вчинках відсутні театральність і позерство. Скромність вимагає самокритичного й вимогливого ставлення до себе, до своєї поведінки.

Правила етикету передбачають закріплення вимог скромності і простоти у інших формах поведінки, згідно з якими не слід переоцінювати себе, підкреслювати свої заслуги і здібності, нав'язувати іншим свої погляди, думки, смак. Вони вимагають завжди поводитися природно, не лицеміріти, у будь-яких

обставинах записатися самим собою. Вміння поводитися окрімно за будь-яких обставин – риса, яку треба розвивати з дитинства. Вона є свідченням змістовності й багатого внутрішнього світу людини, її вміння володіти собою.

Виховання культури спілкування школярів неможливе без формування у них точності й відповідальності. Ці якості характеризують культурну, ввічливу людину, яка вміє берегти свій і чужий час, не кидати слів і обіцянок на вітер, не підводити свою честість або безвідповідальність себе й товаришів. Точність і відповідальність необхідні у всьому: в роботі й навчанні, у виконанні громадських доручень та домашніх обов'язків [9].

Культура спілкування між людьми регламентується правилами культурної поведінки, які роз'яснюють, що вважається пристойним, красивим і доцільним у поведінці людей, які вимоги ставить суспільство перед громадянами нашої країни. Навчати їх цим правилам дотримуватись цих правил залежно від ситуації, місця і часу – важливе завдання, що стоїть перед школою і сім'єю. Головним засобом спілкування є мова. Слово, сказане людині, може окрилати її і може зіпсувати її настрій на цілий день, стати причиною відчайдушних переживань. До того ж по мові часто судять про вихованість, особи, про її розширенок, грамотність, начітаність. Отже, формування культури мовлення є одним із найважливіших напрямів виховання культури поведінки школярів. Необхідно прищеплювати дітям звичку постійно вживати слова ввічливості: лякую, вибачте, будьте ласкаві, прошу і т. ін. Слід також зести непримиренну боротьбу з трафаретними, шаблонними виразами, із словами-інсультами, що застігуєть і збідлює мову, особливо «дихослів'ям».

Культура мовлення передбачає не лише красу та багатство мови, а й правильну вимову, інтонацію, відповідний тон. Різкий, підвищений тон, невправна інтонацій є виявом низької культури, недостатнього виховання [9].

Ставлення до людей у процесі спілкування виявляється не тільки в словах, а й жестах, міміці, манері стояти, сидіти, тримати руки тощо. Поза, руки, жести й міміка можуть свідчити про вихованість, внутрішню дисциплінованість, коректність або, навпаки, про розв'язність, розхлябаність, висутність культури. Крім того, жест, міміка, хода вигравают значну роль у зовнішній привабливості особи. Як правило, людину прикрашає зібраність, яка відчувається у манері

триматися, пружна, легка хода, пряма постава, привітний, усміхнений вираз обличчя.

Нерішко образливими, непристойними можуть бути не тільки слова, а й жести та міміка. Ось чому виховання культури поведінки передбачає формування культури жестів і рухів, розяснення того, які рухи, пози, жести, міміка вважаються непристойними, некрасивими.

Заслужена артистка Ф. Орденська, яка проводила роботу з молодію по вихованню культури поведінки, писала у книзі "Естетика поведіння" про те, що молоді люди на очах ставали чартівими завдяки граціозності жестів, плавності та доцільності рухів, які з'являлися в них уже після кількох місяців заняття [9].

Поряд із загальними правилами культурної поведінки у нашій країні вироблено ряд принципів, ширесованих безпосередньо школярам. Це типові правила для учнів. Педагоги мають постійно турбуватися про те, щоб ці правила стали нормою поведінки кожного школяра.

Водночас із формуванням у дітей звичок повсякчасно дотримуватися правил для учнів необхідно поступово привчити їх до осмисленого виконання правил поведінки у громадських місцях, на лоні природи, на вулиці та у транспорті, вдома і в гостях, тобто скрізь, де відбувається спілкування людей.

2.2. Виховання культури побуту

Культура і вихованість особи не менш яскраво, між у спілкуванні, проявляються в побуті. Формування культури побуту є невід'ємною складовою частиною виховання культури поведінки.

Побут, за визначенням філософів, являє собою ту сферу життедіяльності людини, де задоволяються її насущні потреби – як матеріальні, так і духовні. Тому при вихованні культури побуту головну увагу необхідно звертати на формування розумних потреб особи, вироблення у неї правильного ставлення до речового середовища. Важливість цієї проблеми підкреслювалася на Всеукраїнському фесті педагогічних працівників "Ми масмо, великі матеріальні і духовні можливості для делаші повіщшого розвитку особи і будемо царощувати їх надалі". Але важливо разом з пім, щоб кожна людина вміла іншим розумно користуватись. А це, в кінцевому підсумку, залежить від того, якими є інтереси,

потреби особи. Ось чому в їх активному, інлеспремованому формуванні маємо бачити одне з важливих завдань національної політики.

Важливо також виробляти у школярів правильні критерії естетичної оцінки речей, предметів і явищ навколошнього життя, формувати смак, пристягувати навички поседінки за столом, у кафе, йадальнях, у гостях та при прийомі гостей, при виборі і врученні подарунків. Істотне значення має і розвиток уявлення про культуру домашньої праці та організацію вільного часу, про гідну й естетичне впорядкування житла тощо.

Виховання культурні побуту школярів насамперед відбувається у сім'ї, серед близьких і рідних. Якщо в сім'ї панує атмосфера взаємної поваги і любові, довір'я, й лоброзичливості, готовності приступити на допомогу знайомим і другим, атмосфера високих естетичних ідеалів і доброго смаку, то ніякі моралізування не потрібні. Здоровий моральний клімат сім'ї, весь уклад її життя, сама обстановка, що оточує дитину, добрий приклад батьків – все це відіграє наявнічно важливу роль у вихованні культури поведінки. Саме тому вчителі мають проводити роботу з батьками що пристягнення їм самим правил етика та усвідомленню необхідності їх дотримання [6].

Культура побуту починається з уміння школяря поводитися взома. Це вміння пристягнеться насамперед батькам. Злебіжного ефекту досягається не повчаннями, а прикладом дорослих, їх власною новелинкою. Небагато варто вимогти батька з пошаною ставитися до матері та бабусі, коли сам ви дозволите собі стосовно них окріпки, грубість, неуважність.

В кожній сім'ї і дорослими членами тваринні будуть вироблені щодо дітей едині вимоги. До них належать: повага до батьків і слухання, участь у домашній праці, виконання обов'язків, які закріплені за дітьми, інаноблизве ставлення до батька і матері, дідуся й бабусі, піклування про молодших братів та сестер тощо.

Сім'я відіграє значну роль і в формуванні культури організацій вільного часу. Віншний час є багатство особи, яке використовується нею для розвитку своїх сутнісних сил. Важливим завданням школи є підвищення культури дозвілля в сім'ї, пристягнення дітям уміння правильно і змістово організовувати свій вільний час. Необхідно виховувати в учнів та їх батьків інтерес до літератури і

мистецтва, бажання відвідувати театри, музеї, ярмарки та інші події тощо. Важливо, щоб батьки усвідомили, що в розвитку захоплень інтересів дітей істотну роль відіграє їх особистий приклад. Батьки мають практикувати сімейні заняття спортом, туризмом, садівництвом, квітникарством, фізатлетисю, сімейні читання взаємосвідченнем, колективний перегляд телепередач та ін. Такі захоплення натякають вільний час корисними справами і глибоким змістом, допомагають розширенню захопленої культури щоденни.

Культура побуту насамперед передбачає чистоту, охайність. До цього слід привчити школярів. Кожна річ повинна мати своє місце. Житло має бути завжди чисте прибране, провітрено. Робочий куточок учня, іграшки малюків слід тримати в порядку. До наведення чистоти необхідно постійно залиувати дітей, закріплювати за ними певні діянки роботи, ускладнювати й в міру змужніння школярів [6].

У системі роботи по вихованню культури побуту істотну роль відіграє привчення учням уміння правильно поводитися за столом, у гостях, бути привітливими господарями. Батьки і вчителі мають навчати дітей, як правильно користуватися ножем, вилами та сервіткою, як брати хліб, їсти подані страви, правильно сидіти за столом, як сервірувати стіл, яких вимог вимагає відповідно до норм етикету.

З раннього віку діти повинні засвоїти, що їсти слід охайню, без будь-яких звуків, не капризувати за столом, всташочі з-за столу, лякувати. Школярі мають поступово оволодівати правилами столового етикету і постійно дотримуватися їх, вчитися вести застільну бесіду.

Культура побуту включає також уміння вибирати і дарувати подарунки. Цей звичай також може мати вплив на розвиток в учнів уважності, чуйності, доброти. Діти повинні усвідомити, що подарунок – це прояв уваги до людини, бажання зробити її присміху, принести радість. І звсім неправильно думати, що подарунок повинен бути коштовним. Будь-яка нам'ята ручка, виготовлена руками школяра, буде найдорожчою і для батьків, і для друзін, і для вчителів. Слід також формувати у дітей усвідомлення, що подарунок має бути безкорисним і даруватися від широго серця. Бажання і уміння безкорисніво дарувати подарунки слід виховувати з дитинства.

2.3. Формування культури зовнішнього вигляду

Важливою характеристикою вихованості людини є культура й зовнішнього вигляду. У це поняття входить санаторно-гігієнічна культура, привабливість та естетика зовнішнього вигляду, одягу.

Справді, перше враження про культурне обличчя особи складається на основі її зовнішнього вигляду. Чистота тіла, волосся, одягу й взуття, хороший смак, що виявляється в умінні елегантно одягатися, краса і охайність зачіски – все це характеризує культурний рівень людини, свідчить про її вихованість.

Сім'я і школа, проводячи роботу по розвитку в дітей культури зовнішнього вигляду, повинні значну увагу приділяти формуванню у них розуміння, що зовнішня привабливість ґрунтується на внутрішній культурі, її основу становлять духовне багатство та моральна досягнадість особи.

Важливе значення має також вироблення у школярів правильних уявлень про ідеал людської краси та естетичні критерії суспільства. Згідно з цими критеріями, ідеалом людської краси є гармонія та схожість багатого внутрішнього світу і привабливого зовнішнього вигляду [12].

При відсутності належної педагогічної роботи в цьому напрямі у школярів нерідко виробляються вульгарні, міщанські уподобання, закривлені, шизькопробні смаки. Вони починають бездумно наслідувати зарубіжну моду, сутність якої часто зумовлюється політичними або комерційними інтересами ділків капіталістичного світу [15].

Тому питання естетичної оцінки зовнішності людини та моди не можна пускати на самоплив. Вони мають посісти важливе місце у системі роботи по вихованню культури повсякденного вигляду й культури зовнішнього вигляду зокрема.

Враховуючи природний потяг дітей, підлітків і юнаків до краси, слід цілеспрямовано навчати їх мистецтва бути по-справжньому красивими. Педагоги мають приділяти значну увагу розвитку в учнів уміння виглядати елегантно й сучасно, зберігати своєрідність, не повторюється, проявляти почуття міри в усному – одязі, зачісці, жестисуляції, міміці.

Учні мають усвідомити, що людина не слід зневажати моду, але в одночас не потрібно її переоцінювати йї значення. Бездумне, некритичне копіювання модних

зразків без урахування своєї індивідуальності, особливостей зовнішності й вику позбавляє людину орігінальності та власного стилю, а передко робить вульгарною. Як писав Л.В. Петров у книзі "Мода як суспільне явище", "надзвичайно важливим для індивіда нашого часу є зміння правильно виявити себе, тобто з різноманітного потоку моди, явища загального, вібрації елементи, що відображають індивідуальне. Людина, яка одягнена за загальну моду, ніяк не одягнена. Вона упакована" [6].

Ще однією характерною рисою справди культурної людини є охайність та постійне дотримання санітарно-гігієнічних вимог. Вироблення у школярів санітарно-гігієнічних звичок, формування у них розуміння, що індивідуальна гігієна має не тільки особисте, а й велике соціальне значення, – важливий напрям у роботі по вихованню культури поведінки дітей.

Учням слід поступово розкривати моральний та естетичний смисел особистої гігієни, виробляти у них цетерішме ставлення до неохайності та антисанітарії. Формування санітарно-гігієнічної культури школярів тісно пов'язане з загальним моральним розвитком дітей і є важливою складовою системи роботи по моральному вихованню підросткового покоління.